

GİRİŞİMCİLİK BAĞLAMINDA EĞİTİMİN SİVİLLEŞMESİ ve GİRİŞİMCİLİK ÖRNEĞİ OLARAK STK'LAR

Musa ŞAHİN*

Özet: Bu çalışma, eğitsel ve toplumsal süreçlerle girişimcilik arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır. Bireysel ve toplumsal girişim seviyesi ile eğitim arasında doğrusal bir ilişki vardır. Toplumda STK'lar girişimcilik oranında gelişebilir. Bunun yanı sıra STK'lar toplumda sivil girişimciliğin göstergesi ve demokrasinin teminatıdır. İnsanın doğasında var olan girişim yeteneği eğitsel ve sosyal süreçlerde ya açığa çıkarılır ya da köreltilir.

Anahtar Sözcükler: Girişimcilik, Eğitsel ve Toplumsal Süreçler, Eğitimin Sivilleşmesi, STK'lar

Abstract: This study discusses the relationship between education, social process and enterprise. There is a linear relationship between the level of personal, social enterprise and education. According to the level of enterprise in the society the non-governmental organizations may have a big progress. The non-governmental organizations are the indicators of civil enterprise in the society and guarantee of democracy. Enterprising ability, which exists in human nature, is either revealed or blunted during educational and social processes.

Key words: Enterprise, Education and Social Process, Civilization of Education, The Non-governmental Organizations

GİRİŞ

İnsanın zaman içindeki yürüyüşü ile kavramlar arasında yakın ilişki kurulabilir; hatta bir iççelikten söz edilebilir. Kavramlar belki de zamanı anlamak ve kavramak için insanın zamana atfettiği bir kimlik, bir canlandırma. Zaman dediğimiz bu dış gerçeklik içinde insanın eylemlerini anlamlı kılmaya çabası da olabilir. Ya da insanın kendi eylemlerinin kader çizgisini oluşturmak ve somutlaştırmak için keşfettiği bir yöntem; zamandan yararlanma tarzı belki de. Kendi kaderini zaman üzerinde okuma ve sürdürebilir kılma çabası. Zamanla insanın ve toplumların gelişimi arasında bir paralellik arayışı.

Zaman metafizik bir gerçeklikse eylem de onun görünür ve ölçülebilir göstergesidir. Zaman insanın mekan üzerindeki yürüyüşünün somut göstergesidir. İnsanın mekan üzerindeki bu yürüyüşü belli niteliklerle birbirinden ayrılır. Bu farklılaşmalara zaman aralıkları diyebiliriz. İnsan her zaman aralığını 'Çağ' olarak tanımlanmıştır. Her çağın kendi kimliği vardır ve her çağ bu kimlikle diğerinden ayrılır. Her zaman aralığının kimliği belli kavramlarla tanımlanır. Örneğin: ortaçağ, feodalite ve din; yeni çağ, aydınlanma ve modernite; atom çağı, küreselleşme vb.

Sosyolojik zamana göre, her zaman aralığında ortaya çıkan toplum tiplerine evrensel anlamlar yüklenir ve bu toplum tipleri belli kavramlarla tanımlanırlar. İnsan eylemi zamana bağlı olarak dört önemli dönüşüm safhası geçirmiştir. Yahut bilimsel verilere göre şu ana kadar dört önemli sosyolojik zaman ve bu zaman aralıklarında dört temel sosyolojik dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşümler: Göçebe Toplum, Tarım toplumu, Sanayi Toplumu ve Bilgi Toplumu kavramlarıyla tanımlanmıştır.

Bilgi zamanının temel göstergelerinden biri de şimdilerde 'Girişimcilik' kavramıdır. Belki de içinde bulunduğumuz zamanın kurumsal göstergesi 'Girişim' olacaktır. Çünkü küreselleşme sürecinde girişimcilik, sivil toplum ile birlikte en çok tartışılan ve çağa anlamını veren bir kavram olma yönünde hızla öne çıkmaktadır. Entelektüel tartışmaların merkezine yerleşen bu kavramlar yakın gelecekte gelişmişlik düzeyinin temel belirleyicisi haline gelecektir.

* Yrd.Doç.Dr. Musa Şahin, Yalova Üniversitesi, İİBF

Sanayi toplumlarının temel göstergeleri; hammadde potansiyeli, enerji üretimi, sermaye birikimi, milli gelir vb. değerlerdir. Bilgi Toplumlarında ise gelişmişliğin merkezi değeri 'Girişimcilik' olacaktır. Son yirmi yılda 'girişimcilik eğitimi' ekseninde artan tartışmalar bunun göstergesi olarak tanımlanabilir. **(Gibb,2000,s.32)**

Bu çalışmamızda eğitimin sivilleşmesi ve sivil girişimcilikle bunun inşa edildiği toplumsal ve eğitimsel mekanizmalar arasındaki ilişkiyi açıklamak istiyoruz. Temel varsayımımız: girişimcilik kültürünün '**Toplumsal Mekanizmalar ve Eğitim Kademeleri**' aracılığıyla inşa edilmesidir. Bu mekanizmaların dayandığı temel referanslar girişimciliğin karakterini belirlemektedir. Bu karakter de bireysel ve toplumsal davranış şekillendirmektedir. Toplumsal belirleyiciler merkezileştikçe girişim de merkezileşmekte, sivilleştikçe girişim de dönüşerek sosyalleşmektedir. Aile, okul ve toplum ekseninde sivil girişimcilik inşa edilmektedir.

Aile ve okul ekseninde eğitim sivilleştikçe bireysel ve toplumsal gönüllülük ve katılımcı yaşam biçimi; bunun sonucunda Politik Toplum yanında bir denge unsuru olarak Sivil Toplum gelişmektedir. Yani bir başka deyişle sivil toplum, eğitimin sivilleşmesinin ve sivil girişimciliğin bir ürünüdür. Eğitimi sivilleştirmeden yani bireysel ve kurumsal ilişkilerde karşılıklı var oluşa dayanan katılımcı ve paylaşımcı yaşam kalıplarını hayata indirmeden sivil toplumu inşa etmek olası değildir. Bunun için eğitim-girişimcilik ve sivil toplum ilişkisinin irdelenmesi gerekmektedir. Eğitim girişim ilişkisi sivilleştikçe sivil toplum gelişecektir.

GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI EKSENİNDE ANLAM TARTIŞMALARI

Girişimcilik; bireysel, örgütsel, bölgesel, toplumsal ve küresel boyutlu bir kavram olması nedeniyle çok yönlü tartışmaların içinde yer almaktadır. Kavram sosyolojik değer alanıyla da çok yönlü tartışma konusu olmaktadır. Şöyle ki; İktisatçılar, ekonomik açıdan, psikologlar bireysel davranış açısından, sosyologlar toplumsal açıdan, hukukçular, insan hakları açısından, siyaset bilimciler demokratikleşme açısından farklı anlamlar yüklemektedirler.

Girişimcilik kavramı popüler bir kimliğe evrildikçe anlam kargaşası ve belirsizliği de artmaktadır. Bilime ve topluma karşı kendini sorumlu hisseden herkes kavramla yakından ilgilenmektedir. Bu bağlamda sosyolojinin ve sosyologun da bu kavramla ilgilenmesi kaçınılmazdır.

Batı, kendi düşünce geleneğinde 'Girişimcilik' kavramına ilişkin bir diyalektik anlam kazandırmayı başarmıştır. Batı'da bu kavramın ölçülebilir iki anlamı vardır; ya da iki farklı ambalajda sunulmaktadır. Batı düşüncesinin en büyük erdemi olan diyalektik kendi kendini eleştirerek dönüştürmenin, zihinsel girişimciliğin bir ifadesidir. Bu zihinsel girişimcilik Batı'da iki boyutlu bir düşünce geleneği yaratmıştır ki bunlar birbirinin alternatifi değil bilakis tamamlayıcısı ve dönüştürücüsüdür. Kapitalist söylemde girişimcilik piyasa elemanlarına yön verme; Marksist söylemde ise üretici güçlere karşı çıkma yeteneğidir. **(Oğuz,2001,s.87)**

İktisadi açıdan birey ve istihdam ekseninde en nitelikli insan davranışlarının başında gelen girişimciliği Mises, davranış açısından ele alır ve her insanın doğal bir girişimci olduğunu ifade eder. O'na göre girişim, alış ve satış kararlarında oluşan iki boyutlu bir ekonomik davranıştır. Girişimcilik ise, şimdi ile gelecek ilişkisinde alternatifler arasından tercih yapmak ve uygun davranışı seçmektir. **(Krizner,2000,s.130)**

Hayek, piyasa aktörleri arasındaki ilişki ve etkileşimde belirleyici bir dizi; aynı zamanda üretim ve tüketim ilişkilerinde ortaya çıkan çok yönlü hareket ettirici bir işlem olarak tanımlar. O'na göre girişimcilik iktisadi hareketin kurumlaşması ve sivilleşmesidir. Bu kurumsal davranış piyasa sürecinin ana belirleyici yasasıdır. **(Krizner,2000,s.131)** Buchanan ve Vanberg, girişimciliği fırsat yaratmak; Shackle ise, yaratıcı ve tahayyül edilen bir seçim sanatı olarak tanımlamaktadır. **(Oğuz,2001,s.85)**

Durukan ise kavrama farklı bir boyut kazandırmakta ve onu, meslek olarak tanımlamaktadır. Mesleki bir kimliği patron ya da sermaye sahibi olma anlamında değil ekonomik değer yaratmak için sarf edilen eylem olarak anlamlandırmaktadır. **(Durukan ve Müftüoğlu,2004,s.1)** Drucker'de bu yaklaşımı doğrulamakta ve bilgi örgütlerinin girişimci profesyoneller tarafından yönetildiğini belirtmektedir. CEO'lar girişimciliği bir meslek haline getiren piyasa aktörleridir. Bilgi toplumlarında sermaye ve girişimcilik farklılaşması ortaya çıkmıştır. Girişim yöneticileri ya da CEO'lar bugün ana belirleyiciler haline gelmişlerdir. CEO'lar firma içinde hareket ettikleri gibi firmadan bağısız olarak piyasa içinde bireysel olarak da hareket edebilmektedirler. **(Drucker,2003,s.84)**

Girişimcilik tartışmaları temelde bireyci bir nitelik taşımaktadır. Ancak bu nitelik iki boyutta ele alınmaktadır: Birincisi, sosyal psikolojik bir gerçekliği referans almakta ve girişimciliği bu sınırlar içinde değerlendirmektedir. İkincisi, iktisadi referansları esas almakta ve piyasa koşulları ile sınırlandırmaktadır. Elbette girişimcilik bireysel davranış kalıpları içinde ortaya çıkar ve iktisadi koşullar içinde değer kazanır. Ancak girişimcilik bunlarla sınırlandırılmaz. Çünkü bunlar bir sebepten çok sonuca vurgu yapmaktadırlar. Halbuki girişimcilik toplumsal süreçlerde ortaya çıkar. Bireysel olduğu kadar toplumsal değer alanına da sahiptir. Hiç bir olgu toplumsal koşullardan bağımsız düşünülemez.

GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Bilgi Toplumunun temel karakteristiği olan iletişim aygıtlarının ilişki ve rolleri değiştirmesiyle zaman ve mekan kavramlarının anlamı ortadan kalktı. Bir başka deyişle sanayi toplumları koşullarında anlamlı olan değerler bugün anlamını yitirdi. Bu durum zaman mekan kavramlarının yeniden kurumlaşması gerekliliğini ortaya koydu. Bu değişim eğitim insan ve piyasa ilişkilerinin yeniden tanımlanma ve tartışılmasını gündeme getirdi. Bu nedenle yüzyılın son çeyreğinde eğitim-girişim eksenli tartışmalar ivme kazandı.

Dinamik bir durumu ve sürekli değişimi ifade eden girişimcilik teorik anlamda **bir eğitim konusu yapılmalı mı yoksa eğitimin doğal bir sonucu olarak mı düşünülmeli** sorusu temel bir ikilemi oluşturmaktadır. (Gibb,2000,s.32) Girişimcilik, yukarıda ortaya koyduğumuz kısa tartışma alanı içerisinde anlaşılacağı üzere iki temel boyuta sahip bulunmaktadır. Eğitim açısından bilinmeyen bir olgunun uygulama değeri olmayacağı gibi uygulanmayan bir olgunun da teorik değeri anlamlı olamaz. Girişimcilik, yaşama aktarmak ve kurumsal bir davranışa dönüştürmek için mutlaka deneye ve tecrübeye tabi tutulmalıdır.

Girişimciliğin hangi düzeyde eğitimin doğrudan konusu olması gerektiği de diğer bir önemli husustur. İlk Öğretim ve Orta Öğretim düzeyinde ağırlık pratik uygulamalar şeklinde olmalı, teoriye boğularak itici bir kavram haline getirilmemelidir. Ölçme ve değerlendirme konusu olarak değil, bireysel gelişim göstergesi olarak düşünülmelidir. Bu bağlamda sosyal dersler içerisinde teorik metinler çerçevesinde tartışma konusu yapılmalı, aynı zamanda öğrencilerin davranışa dönüştürmesine özen gösterilmelidir.

Girişimcilik, siyaset kurumu içerisinde önemli bir değer özelliğine sahiptir.'Bireysel ve Toplumsal Teşebbüs Hürriyeti' açısından demokratikleşmenin de ana göstergelerinden biridir. Hukuk dışı davranış kalıplarının ortadan kalkması, açık ve şeffaf bireysel ve toplumsal ilişki ve kimliklerin gelişmesi ve yerleşik bir durum oluşturması bakımından da önemlidir.

Girişimciliğin tersi, bireysel be toplumsal taleplerin üstünün örtülmesi anlamına gelir ki bu durum hem demokratikleşme hem de insan hakları açısından sınırlandırma anlamı taşır. Ayrıca ötekileştirmeyi meşru kılarak çoğunluğun azınlık üzerinde baskı mekanizmaları açmasına yol açar. Bir insan hakkı olarak düşünülürse girişimcilik 'Yurttaşlık, İnsan Hakları ve İnkılap Tarihi' dersleri içinde ek bir konu olarak analizi tercih edilmelidir.

GİRİŞİMCİLİĞİN EĞİTİM KADEMELERİ AÇISINDAN SOSYOLOJİK ANLAMI

Girişimcilik, bireyselleşme açısından bir gelişme ve ilerleme süreci içermektedir. Bu açıdan sürecin eğitim kademelerinde ortaya çıkan sosyolojik anlamının tartışılmasında yarar vardır.

İlköğretim

İlk Öğretim, öğrencinin kendini keşfetmesine imkan veren ve bunu kolaylaştırıp mümkün kılan eğitimin dolayısıyla toplumsallaşma sürecinin ilk evresidir. Bu süreçte çocuk kendini anlamak, anımsamak ve keşfetmekle; yetişkinler de ona yardım etmek ve destek vermeye yükümlüdür. Yardım ve desteğin türü ve niteliği önemlidir. Genellik taşıdığı gibi kişiden kişiye farklılıklar da içermektedir.

Tarım toplumlarında girişim, ataerkil sınırlarla belirlenmektedir. Bir başka deyişle çocuğa yardım ve destekten çok; çocuğun ebeveyni desteği önemlidir. Çocuk aile için bir destek unsuru olarak algılanmıştır. Bu algılama biçimi ailede

ve eğitim sürecinde tek yönlü kapalı ve kör bir ilişkiyi meşrulaştırmıştır. Böyle bir ilişkide çocuk hep ailenin mülkü olarak düşünülmüştür. Aidiyet ve tabiiyet kültürü egemen olmuştur.

Sanayi toplumlarında girişim, toplumsal ve ulusal aidiyet ve piyasa kalıpları içinde düşünülmüştür. Bu süreçte eğitim çocuk ilişkilerinde piyasa koşullarına uyum belirleyici ve yönlendirici olmuştur. Çocuk ulusa ve piyasa ait bir varlık olarak tasarlanmıştır. Ulusal ve endüstriyel koşullara bağlılık ve uyum temel beklenti haline gelmiş; bireysel yetenek ve gelişimin üstü 'kamusal alanla' örtülmüştür.

Fiziksel bağımlılıkla sosyal bağıllık çoğu zaman birbirine karıştırılır. Çocuk girişimcilik sürecini tamamlayana kadar çevresine özellikle ailesine bağlı olarak yaşar.(Tezcan,1992,s.26) Fiziksel bağımlılık ebeveynin ve yetişkinlerin yardım ve desteğine ihtiyaç duyma halidir. Bu durum zamanla kendini sosyal bağımlılığa terk eder ki bu durum girişimciliğin önündeki en büyük engeldir ve çoğu zaman bu yanılgı 'saygı' olarak tanımlanır. Sosyal bağıllık ise bireyin kendi bilinci ile toplum arasında istedik bir bağ kurması; aidiyet ve tabiiyet duygusu geliştirmesidir.

Bilgi Toplumu sürecinde girişim, çocuğun kendisi için var olma bilinci ve kişisel gelişim kalıpları içinde anlamlandırılmaktadır. Eğitimin sivilleşmesi açısından 'Girişimcilik' tartışmaların gündemine oturmuştur. Bu bağlamda ilköğretim,'yetenek havuzu' olarak görülmeli; çocuğun karar verme ve uygulama becerisi kazanmasına zemin hazırlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Aksi takdirde hem bireysel hem de toplumsal girişim yeteneğini müfredata kurban etme geleneği; ayrıca üstü örtülü bastırılmış kimlikler üretilme süreci sürgit devam eder.

Kırsal Toplum kalıplarından Bilgi Toplumu kalıplarına evrildikçe Sosyal Bağıllık düzeyi de artmaktadır. Çocuk sosyal çevreye aidiyetten topluma aidiyete dönüş yapmakta; bireyselleştikçe girişimcilik düzeyi de artmaktadır. Toplumumuzun kırsal yaşam kalıplarına bağıllığın sürdüğü yerleşim yerleri ve bölgelerinde fiziksel bağıllık varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Bu durum eğitimin dolayısıyla bireyin sivilleşmesini ve girişimci bir kimlik kazanmasını engellemektedir.

Orta öğretim

Orta öğretim çocuğun yeteneğinin belirlendiği toplumsallaşma evresinin ikinci ayağını oluşturmaktadır. Bu evrede çocuğa mesleki alanın alt yapısı kazandırılmalıdır. Bireysel yeteneğin kendini inşa edecek mesleki fırsat ve imkanlar sunulmalı; bu bağlamda teorik temeller atılarak uygulama çalışmalarlarıyla sınanmalı; yetenek gerek mesleki gerekse toplumsal ve bireysel davranışa; uygulamalı projelere ağırlık verilerek adeta her işletme bir eğitim uygulama alanına dönüştürülmelidir. Eğitim –piyasa işbirliğinde yeteneğin girişimci bir niteliğe ve verimliliğe evrilmesine zemin hazırlanmalıdır.

Orta Öğretim süresince yetenek, hem teorik hem de pratik bir sınanma sürecinden geçerek gerçek değerine ulaşma imkanı bulabilir. **Orta öğretimde yetenek izlenmeli; ölçme değerlendirmede performans izleme yöntemine geçilmelidir.** Piyasa doğruları ile örtüşmeyen sınavlar yerini gözlem, deney, araştırma, tartışma ve üretim yapma gibi rasyonel ölçütlere bırakılmalıdır. Bu dönüşüm öğrenciyi hem ezbercilikten kurtaracak hem de öz güven mekanizmaları kazandırarak daha girişimci, piyasada kurumsal davranış üretebilen bireyler olarak yetişmesine zemin hazırlayacaktır.

Merkeziyetçi, tek yönlü bağımlı bir yapı ve işleyiş eğitimin sivilleşmesine engel olduğu gibi genç kuşakların girişimci kimliğini de törpülemektedir. Özellikle Lise birinci sınıfa kadar indirgenen ÖSS hazırlık stresi yeteneklerin ivme kazanmasından çok sınavın baskısı altında öğrencilerin ezilmesine yol açmaktadır. Sınava hazırlanmış; ama piyasa koşullarından uzak yığınlar hızla artmaktadır ve ülkenin yetenek havuzu boşa tüketilmektedir.

İstanbul Ticaret Odasının 2005 yılı raporu bunu doğrulamaktadır. Rapora göre, kendi koşullarında uygun elemanı eğitimden transfer edemediği için girişimciler yatırımlardan çekilmektedirler. Kamu beklentileriyle sınırlı bir orta öğretim mekanizması var oldukça bu durum sürgit devam edecektir. Bu tekil beklenti piyasa koşullarının üstünü örtmekte, hem sivilleşme hem de bireysel girişimcilik ertelenmektedir.

Üniversite

Üniversite örgün eğitimin son kademesi, sosyalleşme ve bunun bir sonucu olarak girişimciliğin son aşamasıdır. Üniversitenin temel işlevi yeteneği teorik ve pratik olarak işlemek; ona topluma ve küresel gelişmelere uyum sağlayacak davranışlar kazandırmak; aynı zamanda bireysel ve toplumsal kaliteye dönüştürmektir.

Kademeler arası geçiş ve üniversite stratejisi girişimcilik adına beklentilerden uzaktır. Çünkü üniversitelerin piyasa ile ilişkileri ihale boyutundan öteye geçememektedir. Ekonomi eksenli ilişkiler eğitim nitelikli ilişkilere göre yeniden kurgulanmalıdır. Sınava endeksli kademeler arası geçişte, kademeler anlam kaybına uğramakta, adeta üniversite ÖSS ile özdeş hale gelmekte; öğrenciler üniversiteyi kazanılmış bir alan olarak görmekte, eğitim boyutu gözden kaçmaktadır.

Sınav eksenli sistem üniversitelerin yanlış algılanmasına yol açmakta, öğrencileri edilgen hale getirerek alıcı bireylere dönüştürmektedir. Bu durum **Üniversiteleri bir iş bulma kurumuna** indirgemektedir. Bunun sonucu olarak istihdam üreten bireyler yerini istihdam arayan bireylere bırakmaktadır. Bu gerçeklik ülkenin girişimcilik düzeyine ket vurmakta ve gelişmesini engellemektedir. Bu sorunu aşmak için kamusal alan tanımı politik kriterlere göre değil 'sosyolojik kriterler'e göre yapılmalıdır.

Toplumsal Dönüşüm açısından baktığımızda ülkemizde eğitim girişimcilik ilişkisi geçiş dönemi parametrelerine uygun bir nitelik taşımaktadır. Bir başka deyişle eğitim alanı tarım- sanayi toplumu kriterlerinin baskısı altında bulunmaktadır. Bugün üniversiteler çok sitatif zihin haritası ve hareketi ile vizyon ve aksiyondan uzak sabit bir kurum kimliği kazanmış ve girişimciliğin kazanılmadığı eğitim alanlarına indirgenmişlerdir. (Leonard, 2000, s.55)

Üniversiteler kurumsal anlamda sınırlayıcı bir yöntemden yola çıktıkları için farklılıkların kendini ifade etmesine fırsat vermemekte, tek tiplendirerek toplumsal ve bireysel girişimciliğin üretilmesine öncülük edememektedir. Çünkü üniversiteler temel amaç olarak kendi kurallarına uymayı başat prensip olarak tercih etmektedirler. Yani kamusallaşmayı sivilleşmeye tercih etmek durumunda bırakılmaktadırlar. Bu durum sabitleşmeye ve kişiselleşmeye dönüşümle sonuçlanmakta ve toplumsal girişimciliğin üstü örtülmektedir. (Leonard, 2000, s.56) Toplumsal beklentilere kamusal beklentiler baskın gelmektedir. Asıl olan ise kamu ve toplumsal beklentiler arasında denge sağlamaktır. Üniversite öğrencileri arasında yapılan anket sonuçlarına göre öğrencilerin ancak % 21.7'si kendi işini kurmayı düşünmektedir. İlginç olansa bu öğrencilerin tamamının meslek lisesi çıkışlı olmalarıdır. Öğrencilerin % 78.3'ü de başkasının işinde çalışmayı düşünmektedir. Araştırma sonuçları üniversitelerin girişimcilik niteliğinden uzak olduğunu göstermektedir. (Şahin ve Yıldırım, 20005, s.131)

TOPLUMSAL GİRİŞİM AYGITLARI VE EĞİTİMİN SİVİLLEŞMESİ

Girişim, bireysel ve toplumsal davranışın nihai seviyesini gösteren etkililik ve verimlilik düzeyi en yüksek eylemdir. Girişimcilik, bu eylemin süreklilik kazanması ve kurumlaşarak bir yaşam biçimine dönüşmesidir. Anlaşıldığı üzere bu eylem tipi, bireysel ve toplumsal kazanımın bir sonucudur. Bu değer, sosyalleşme sürecinin tamamlayıcı göstergesidir. Bu durum sosyolojide 'başarılı toplumsallaşma' olarak tanımlanmaktadır. Toplumsallaşmanın iktisadi anlamı bireyin piyasa koşulları içinde uygun davranışı seçebilme becerisi kazanması demektir. Sosyolojik anlamı ise, toplumsal mekanizmalara uygun davranış ve tavır alışları içselleştirme, aynı zamanda toplumun değişim taleplerine öncülük edebilme durumudur. Yani girişimcilik, sosyal süreçler içinde sosyal aktör ve mekanizmalarla etkileşime girerek kurumlar aracılığıyla üretilen bir değerdir. Bu değerün üretilmesinde toplumsal aygıtlarının rolünü tartışma konusu yapmak istiyoruz.

Aile

Bireyin kimlik ve kişiliğinin inşasında en belirleyici rol aileye aittir. Aile insanın sosyal varlık alanını merkezini oluşturmaktadır. İnsan bu alanda var olur; var oluşunun farkına varır ve varlığını sürdürür. Ontolojik varlık alanı olarak da tanımlayacağımız bu alan **bireyin can elmasını** oluşturur. Bu elmanın niteliği çocuğun kişiliğini ve kimliğini doğrudan belirler. Adeta aile çocuğun kaderinin tecelli alanıdır.

Ailenin etkisini iki ana noktada toplayabiliriz: Etkenlik ve Edilgenlik. Giddens, çocuğun etken yani girişimci bir birey olarak yetişmesini **'temel güvenlik'** kavramıyla açıklar. Temel güvenlik çocuğun var olma, burada bulunma ve insanlarla doğru iletişime girme ve bunu sürdürme bilincidir. Çocuğun aile üyeleriyle kurduğu bu ilişki özgüveni besleyerek var olmayı anlamlı kılar ve etken hale getirir. (Aslanoğlu, 1998, s.77)

Öznenin inşasında özgüven ve ona bağlı motor hareketlerin gelişme evresi olan iki ve üç yaşlar bağımlılıktan bağımsızlığa geçişin belirleyici dönemidir. Bu döneme **'özerklik dönemi'** denir. Çocuk, ailede ebeveynle girdiği ilişkide ya bağımsız ya da bağımlı bir kimlik inşa etmekle yüz yüzedir. (Yörükoğlu, 2000, s.24) Girişimcilik, bu bağlamda bağımsız davranma becerisidir. Girişimci birey kişiliğinin temelinde, özerklik döneminin doğru veya yanlış tutumları yatmaktadır. Girişimcilik özerklik döneminde başlayıp gençlik döneminde sona eren eğitim sürecini içermektedir.

Girişimcilik, ailedeki kültür, değer ve ilişki biçiminin dönüşümünün pozitif bir sonucudur. Karşılıklı var oluşa dayanan aile ilişkileri daha bağımsız bir karakter taşımaktadır. Aile içi ilişkiler toplumsal dönüşümlere bağlı olarak girişimcilik yönünde değişmektedir. Giddens, bunu **'mahremiyetin dönüşümü'** kavramı ile açıklamaktadır. Mahremiyetin dönüşümü ailenin yapısı ile yakından ilgilidir. Ailedeki yapı temel güvenlik ve özerklik yönünde dönüştükçe bireysel kimlik de edilgenlikten etkenliğe yani girişimci bir karaktere doğru gelişmektedir. Bu gelişme bağımlılıktan kurtulma ve başkalarıyla doğru ve ilkeli ilişkiler kurmayla sonuçlanmaktadır. (Giddens, 1994, ss.94-104)

Aile tipi ile bireysel kişilik arasında doğru orantı vardır. İktidar ve güç ilişkilerinin yani otoritenin tek yönlü belirlenip işlediği sosyal yapılarda bireysel kimlik yara almakta, çekimsiz tembel ve hayata küskün kişilikler çoğalmaktadır. Bu durum zamanla bir yaşam biçimine dönüşmektedir. Özerk ve temel güvene dayalı aile ilişkilerinde çocukların girişimci bir kişilik kazandıklarını, tersinin pasif bir kişiliğe yol açtığını İbni Haldun daha 15.yüzyılda tespit etmiştir. (Kozak, 1999, s.170) O, kişilik yapısını toplumsal yapı ile ilişkilendirerek tartışmaktadır. Karşılıklı etkileşimin söz konusu olduğunu belirtmektedir. (Kozak, 1999, s.166)

Bireysel ve toplumsal girişimcilik, toplumsal mekanizmalar arasındaki ilişkinin bir göstergesi olarak düşünülmeli ve tartışılmalıdır. Bunun için de ailenin şekillendirici rolü dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda Cüceloğlu, çocuğun tüm gerçekliğinin ailede şekillendiğini tartışmakta ve girişimci kişiliği 'biz' kavramıyla açıklamaktadır. Bireyin ailede 'sen ve ben' durumundan 'biz' konumuna yükselerek girişimci bir bireye dönüştüğünü belirtmektedir. (Cüceloğlu, 1997, ss.32-45)

Okul

Toplumsal dönüşüme bağlı olarak eğitim piyasa ilişkilerindeki başat faktör de değişmektedir. Tarım Toplumunda toprak, Endüstri Toplumunda sermaye, Bilgi Toplumunda ise bilgi eğitimin belirleyici faktörleridir. Bir başka deyişle her dönemde eğitim birey ilişkisi ve toplumsal değişimlere bağlı olarak eğitim ve diğer toplumsal kurumlar arasında yapı ve işlev yeniden tanımlanmakta ve organize edilmektedir. (Bozkurt, 2000, s.243) Bu bağlamda okul, her zaman aralığı için birey eğitim ilişkisinin merkezinde yer almaktadır.

Kurumsal anlamda ailede başlayan bireye özerk ve girişimci kimlik kazandırma eğitimi okulla yeni bir kurumsal alana taşınarak farklı bir boyut kazanmaktadır. Aile kurumsal anlamda sivilliği temsil ederken okul kamusal alanı temsil etmektedir. Okul sivilleşmenin kamu desteğiyle sürdürüldüğü bir alan olmaktan çok otoriter bir niteliğe bürünmektedir. Okul aile ile toplum arasında bir geçiş ve dönüştürücü role sahiptir. Okuldan beklenen temel rol ailede kazanılan özerkliğin toplumsal mekanizmalara taşınmasında aracılık etmesi, bu bağlamda bireye destek üretmesidir. Ancak bu işlev zaman zaman kamusal alanla sınırlandırılmakta, bireysel gelişme politik taleplere kurban edilmektedir. Sık sık değişen sistem uygulamaları bu durumu yeterince açıklamaktadır.

Toplumsal dönüşümlere bağlı olarak yenilenemeyen ve dönüştürülemeyen okul işlevi tartışma konusu olmakta ve okul giderek işlevinden uzaklaşmaktadır. Günümüzde okul, sivilliğin hissedildiği alan olmaktan çok kamu baskısının öne çıkarıldığı bir kuruma dönüştürülmektedir. Halbuki okulun temel işlevi, bireyi hayata yani yaşam koşullarına uyum sağlayacak şekilde hazırlamak ve destek üretmektir. Okul Türkiye'de merkezîyetçi bir karakter taşımaktadır. Merkezin yani kamusal alanın beklentilerini yerine getirmekle sınırlı bir role sahiptir. Tek tip bireyler yetiştirmeye eksenlidir. (Bozkurt, 2000, s.245) Bu yaklaşım ise rekabete açık, girişimci bireyler yetiştirmek yerine kamu düzenine

bağımlı bireyler yetiştirmesine yol açmaktadır. Ailede başlayan fiziksel bağımlılık kamu bağımlılığına dönüşmektedir. Kamu bağımlılığı endüstri koşullarında kentsel alanda modern kabile ilişkilerine yol açmakta ve politik asabiyete bağlı kayırmacılık öne çıkartılarak girişimcilik politik taleplere kurban edilmektedir.

Sanayi Toplumu koşullarına göre tasarlanan okul bugün tartışmaların odağında yer almaktadır. Ancak bu tartışmalar işleve yönelik olarak aktörler, statü ve organizasyonla sınırlı bir ölçekte tutulmaktadır. Dahası müfredat ve zaman içerikli tartışmaya indirgenmektedir. Makro anlamda işlevler göz ardı edilmektedir. Örneğin; ulusal yetenek potansiyeli,yeteneğin yönlendirilmesi ve işlenmesi,okulun yapısı ,işlevi ,sosyal ve fiziksel tasarımı vb. Bugün sanayi toplumu kalıplarına göre tasarlanmış okul modeli,bilgi toplumunda beklenen hedeflere ulaşacak tasarımdan uzaktır.

Kamu kriterlerine göre tanımlanan ve tasarlanan okul modeli en çok tartışılan kurumların başında gelmektedir. Bu sebeple hemen hemen her yeni hükümet okulun yapısı ve organizasyonuna ilişkin düzenlemelere gitmektedir. Bu noktada Bilgi Toplumu kalıplarına göre yeni bir okul modeli üzerinde çalışmak gerektiğini vurgulamak gerekmektedir. Eğitimciler, mimarlar ve tasarımcılar fiziksel ve sosyal anlamda bir okul tipi üzerinde çalışabilirler. Okulların çoğu fiziksel tasarımlarıyla öğrencilerin taleplerini karşılamaktan uzaktır.

Öğreten Okuldan Öğrenen Bilgi Okuluna Geçiş Öğreten Okul/Modern Okul

Öğreten Okul tipi Sanayi Toplumu kalıplarına göre tasarlanmış okul tipidir. Okulun çevre, aktörler ve organizasyonu kamu, dolayısıyla öğretmen merkezlidir. Öğretmen eğitim faaliyetinin belirleyici ve uygulayıcı aktörüdür. Okulun diğer başat aktörü öğrenci ile ilişki tek boyutlu ve çoğu zaman fiziksel yani güç ve otorite bağımlılığına göre işlemektedir. Karşılıklı etkileşimden ziyade otoriter ilişki esas alınmıştır. Gönüllü ve özerk katılımın dikkate alındığı bir ortam yerine zorunluluğun merkeze alındığı bir sosyal ve fiziksel ilişkiler egemendir.(Tezcan,2002,s.4)

Öğreten okul bireysel özelliklerden çok sınıflandırma esasına dayanır ve her öğrenciyi eşit kabul eder. Yetenekten ziyade başarıyı ölçmeye çalışır. Teoriyle sınanan zihinsel yapılar, toplumsal mekanizmalarla uyum sağlayacak davranışa dönüşmede zafiyete düşmektedirler. Bu durumda okul toplumsallaştırma dolayısıyla girişimcilik görevini yerine getirmede zaafa düşmektedir. Öğreten okulda öğretmen sınıfın tek belirleyicisidir. Görevi kamu beklentilerini öğrencilere bir davranış olarak kazandırmak, yani müfredatı yetiştirmektir. Çoğu zaman müfredatı yetiştirmek öğrenciyi toplumun beklentilerine göre yetiştirmeye baskın gelmektedir. Bu da ezberci eğitimin sanayi kalıpları içinde yeniden üretilmesini meşrulaştırmaktadır. Bireyin standardize edildiği bu yapı gönüllülük yerine zorunluluğu öne çıkarmakta, girişimcilik yerini uyumluluğa bırakmaktadır. Öğrencinin öğretmene, kurallara uyumu esastır. Yeteneği, bireysel gelişmesi ikinci plandadır. Öğretmen merkezli ve teorik sınırlarla çevrili bir okul tipidir.

Eğitimin tüm yardımcı unsurları eleştiri, keşif, buluş ve araştırma yerine fiziksel, sosyal ve zihinsel bağımlılığı desteklemektedir. Bir başka deyişle öğrencinin katılımını sınırlayan mekanizmalarla işleyen bir okul modelidir.

Ailede temelleri atılan 'özerk kimliğin inşası' kamu mekanizmalarıyla sürdürülür. Bu mekanizmaların en önemlisi olan okul, öğreten işlevin öne çıktığı durumlarda kimliklerin bastırılarak, girişimci gücün törpülenmesine yol açmaktadır. Üniversite öğrencilerinin % kendi işini kurmak istemesi bunun bir göstergesidir.

Kısaca özetlemek gerekirse, modern okul, kamu düzenini meşrulaştırma aracı olarak tasarlanmıştır. Bu yüzden 'ortak yurttaşlık değerlerini gerçekleştirme' olgusu kamusal alanın gölgesinde kalmıştır. Bu da, uzun vadede girişimciliğin üstünü örterek gelişmesini engellemiştir. (Köker, 2000, s.118)

Öğrenen Okul/Bilgi Okulu

Toplumsal Kurumlar arasındaki yapı ve işlevin anlamı belli zaman aralıklarında yeniden tanımlanırlar. Özellikle bu ihtiyaç geçiş dönemlerinde daha açık olarak ortaya çıkar. Aydınlanma parametrelerine bağlı olarak tanımlanan kurumlar arası ilişkide bilhassa ulus devlet sürecinde kamusal alanla sivil alan arasında belirleyici ölçüt 'kamu yararını gözetme' ilkesi olmuştur. Bunun doğal bir sonucu olarak her kurum kamusal alana bağlılıkla tanımlanmıştır. Her türlü bireysel ve toplumsal davranış da buna göre değerlendirilmiştir.Eğitimin nihai beklentisi de kurumsal anlamda bu olmuştur. (Çaha, 2005, s.128)

Kamu yararına dayalı paradigmada toplum yararı saklı olsa da uygulamada toplum yararı çoğu zaman bastırılmıştır. Eğitim kurumunda bu gerçek, çocuğun kamu yararı adına kendi taleplerini ertelemesi biçiminde algılanmıştır. Bu algılama kamu merkezli bir eğitimi kurumlaştırmıştır. Kamu eksenli toplumsal politığın küresel anlamda etkisini ve meşruiyetini kaybetmesiyle bu durum anlamını yitirmiş ve toplumu tatmin etmez noktaya gelmiştir.

Küresel ideolojideki gelişmeler ulus devlet ya da kamu alanı ile sivil alanın sınırlarının yeniden çizilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu durum ülkemize yansımakta, kamu ve sivil alan tartışmaları bilimsel tartışmaların gündemine oturmaktadır. Bu tartışmalarda yapılmak istenen birini diğerine tercih etmek değil çağın koşullarına göre tavır alma başarısını göstererek aydınlanma ile başlayan modern yaşam koşullarını üretmeye devam etmektir. (Keyman, 2005, s.130) Sivil alan,kamusal alan ayrışması toplumun daha fazla sorumluluk alması ve kendi taleplerini demokratik mekanizmalar içinde kendisinin karşılaması ve toplumun gönüllü olarak kamu yararı üretmeye katılması demektir.(Aksoy,2005,,s.148)

Küresel ideolojideki değişim toplumsal yapı ve işlevin de yeniden organizasyonunu ve tanımını öngörmektedir. Artık bu gelişmeler gösteriyor ki modern toplum tasarımı uygun bir birey tipi yolun sonuna gelmiştir. Bugünün koşullarına uygun davranış üretebilecek birey tipine ihtiyaç vardır. O da, sivil ve öğrenen bireydir. Sivil birey,'özgürlük, eşitlik, gönüllülük ilkelerine dayanan yurttaşlık anlayışına; yurttaşlık değerlerini gerçekleştirme yönünde ortaklaşa eylemde bulunma yeteneğine sahip, girişimci insan olarak tanımlanmaktadır. (Köker,2000,s.118)

Değişen birey tipinin yetiştirilmesi için eğitimin kurumsal kimliği de yeniden tanımlanmak durumundadır. Bu bağlamda, okulun fiziksel ve sosyal tasarımı da yeniden kurgulanmalıdır. Okulun ana aktörleri arasındaki ilişki ve rol de sivilleştirilmelidir. Bir başka deyişle öğrenci ve yeteneğinin merkeze alındığı; yeteneğin işlendiği ve mutluluğunun kamu yararına dönüştüğü bir eğitim ve öğretim anlayışına geçilmelidir. Okul, öğrencilerin zorunlu olarak buldukları bir kurum olmaktan çıkarak, gönüllü katılımın gerçekleştiği bir kuruma dönüşmelidir.

Gönüllülüğün merkeze alındığı bir okul ortamı, yeteneğin aktif ve merkezi güç olarak harekete geçtiği bir okul, çağın beklediği insan tipini yetiştirme başarısı gösterecektir. Kamudan bekleyen modern insanın yerine, kendisinden bekleyen ve kendisini harekete geçiren, sorumluluğu başkasında değil kendisinde gören insan tipine geçilebilir. Bilgi insanı bu değerlerle tanımlanabilir. Bilme ayrıcalığı sona ermiş, gönüllülük ve gerçekleştirme eylemi öne çıkmıştır.

Bu gelişmeler ışığında okulun nasıl sivilleşeceği sorusu da önem kazanmaktadır. Öncelikle öğrencinin daha üretken bir role dönüşmesiyle başlanabilir. Öğrenci merkezli eğitim ve öğretim eylemine geçişle başlanabilir. Bu anlamda Millî Eğitim Bakanlığının dönüşüm amaçlı çalışmalarını çağa uygun bir adım olarak algılıyoruz. Dahası, okullarda sivil alanı temsil eden 'aile birliği ve koruma dernekleri' finans, denetim konularında daha aktif; okulların fiziksel dönüşümlerinde yerel yönetim birimleri daha etken hale getirilebilir.

Kısaca belirtmek gerekirse; bilgi okulu, gönüllü katılım ilkesine dayanan bireysel ve toplumsal davranışı yaşama aktarabilen girişimci birey tipini yetiştiren; her şeyi bilen ve öngören değil birlikte öğrenen ve gelişen okul olmalıdır.

TOPLUM VE KÜRESELLEŞME

Toplumsal sorunlar toplumsal yapıdan bağımsız açıklanamazlar. Toplumsal yapının makro niteliği toplumsal durumu anlamaya imkan verir. Toplumsal makro gerçekliğin niteliğini ortaya koyarken farklı kriterlere başvurulabilir. Siyasal kültür açısından bakarak toplumu yapısal anlamda Politik ve Sivil toplum; girişimcilik kültürü açısından Kamu ve Sivil girişimcilik olarak tanımlayabiliriz. Nereden bakarsak bakalım bunlar arasında beklenen nihai durum denge ve dönüşümdür. Bunlar birbirlerinin antitezi değil tamamlayıcısı ve dönüştürücüleridir.

Toplumun siyasal kültür açısından yapısal tanımı ve bunun doğal bir sonucu olarak politik ve sivil toplum arasındaki ilişkiye yönelik tartışmalar sosyolojinin en kadim konularından birini oluşturmaktadır ki 18.yüzyıldan buyana sürüp gelmektedir.(Yıldırım,2005,s.61) Aslında Politik ve Sivil Toplum ayrımı aydınlanma sürecinde merkezi bir paradigma özelliği kazansa da her toplumsal dönüşümde bu ayrım tartışma konusu olagelmıştır. Ancak bunun politik ve sivil bağlamda örgütleniş biçimi değişmiştir. Yeni ve farklı olan da budur.

Günümüzde toplumların politik ve sivillik ekseninde örgütleniş biçimi değişmekte ve giderek küresel gerçeklik alanında buluşmaktadırlar. Bu buluşma küresel ölçekte sivillik ekseninde toplumsal yapıları tartışmaya açmaktadır. Küresel gelişmelerin bir türevi olarak toplumun siyasal kültürü tartışmanın merkezine oturmakta bu da sivil toplum tartışmalarının ayrıcalık kazanarak öne çıkmasına yol açmaktadır.

Toplumların girişimcilik kültürü ile siyasal örgütlenmesi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Sivil merkezli bir politik örgütlenmede toplumsal mekanizmalar girişimciliğin gelişmesini sağlarken tersi fiziksel ve sosyal bağımlılığı arttırmaktadır. Küreselleşme toplumların politik karakterlerini sivilleşme doğrultusunda değiştirmektedir. Bu evrimde girişimcilik tartışmaları merkezi bir konum kazanmaktadır. Sivilleşen küre, toplumları da sivilleştirmekte, bu bağlamda küresel girişimcilik ivme kazanmaktadır. Küresel sivilleşme toplumsal örgütleniş biçimlerinde değişimi öngörerek yapısal dönüşümlere yol açmaktadır. Bu bağlamda Politik ve Sivil Toplum ilişkisi yeniden tanımlanmaktadır.

Politik Toplum ve Kamusal Girişimcilik

Politik toplum devlet merkezli toplumdur. Temel referansı mutlak güç sahibi olarak kendini tanımlamasıdır. Erken modernlik döneminden başlayarak sanayileşmeyi kapsayan süreçte inşa edilen politik toplum ulus devlet ekseninde toplam girişimciliği esas alır ve kendini yegane belirleyici olarak görür. Bu bağlamda girişimcilik merkezi koşulları benimsemek ve yaşama dönüştürmek olarak tanımlanır ve algılanır.

Erken sanayileşme dönemlerinde iktisadi söylemde merkantalist girişim olarak ifade edilen resmi politikalar toplumsal mekanizmaların üstünü örterek tekil bir kurumaşmaya yol açar. Resmi ya da kamusal girişimcilik meşruiyet ve mutlakiyet kazanır. Halk egemenliği yerini devlet egemenliğine bırakır. Bunun bir yansıması olarak da girişimcilik eğitimi kamu düzenine uygun davranışlar kazanmakla sınırlandırılır. Bu durum Türk Kültüründeki baba devlet kültürünün modernleşme koşullarında yeniden üretilmesi demektir. Bunun sonucunda istihdam arayan birey tipi eğitim aracılığıyla yaygınlaştırılır. Bu tip, sanayileşmenin başlangıç evrelerinde kamu arzı ve girişimi ile ödüllendirilirken günümüzde işsizliğe ve kendi kaderine terk edilerek cezalandırılmaktadır.

Skolastik dönem Avrupa'sında politik toplum tanrının mutlak gücü ekseninde örgütlenmişken Aydınlanma sonrasında bu güç devlete izafe edilerek yeni ve seküler bir kutsallık yaratılmıştır.(Akal,2005,s.103) Ulus devlet sürecinde kurumlaşan ve derinleşen bu güç kamusal girişimciliği merkezileştirmiş ve bireyler bağıl değerlere dönüşmüşlerdir. (Yıldırım, 2005, 64) Bu temel paradigmanın toplumsal davranışa yansıması aidiyet ve tabiiyet olarak tanımlanmıştır.

Politik Toplumda örgütlenme biçimi merkezden çevreye hiyerarşik bir düzleme dayanmaktadır. Sosyal ilişkiler merkez çevre ilişkileri tarzında tek boyutlu olarak işlev ve meşruiyet kazanmıştır. İlişkilerin meşruiyeti merkeze bağlılıkla açıklanmıştır. İlişkilerdeki merkezîyetçi yapı Bürokrasi ile kavramlaştırılmış, belirleyicilik ve ilk adım sürekli merkezin öncelik hakkı olarak kullanılmıştır.

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bu temel yaklaşım egemen olmuştur. Bireyler uzmanlık hiyerarşisine göre tanımlanmış ve güç sürekli merkezi değer olarak algılanmış ve uygulanmıştır. Toplumsal yapı ikili bir karakter kazanarak tüm mikro yapıları bu düzlemde şekillendirmiştir. Merkezi gücü elinde tutanlar tek belirleyici haline gelmiştir. Evde baba,işyerinde patron ve yönetici,okulda müdür,sınıfta öğretmen merkezi aktörler olarak meşruiyet kazanmışlardır. Toplumsal yapının merkezileşmesi, girişimi de merkezin hakkı olarak öngörmüştür.

Girişim bir güç kullanma göstergesidir. Politik toplumda bu hak merkezi bir değer olarak algılanmıştır. Girişim devletle sınırlandırılmış; devlet aygıtını elinde tutanlar da bu hakkın kendileriyle sınırlı olduğunu varsaymışlardır. Her merkezi aktör bulunduğu merkezi konuma paralel olarak güç göstermeye yönelerek tek tip bağımlı bireylerin yaygınlaşmasına ve dolayısıyla girişimin merkezi sınırlar içinde hapsedilmesine yol açmıştır. Küresel gelişmeler, bilgi toplumu mekanizmalarıyla bu girişimcilik üzerindeki örtüyü kaldırmış, hem ulusal hem de uluslar arası ölçekte girişimciliğe yeni boyutlar kazandırmıştır.

Girişimciliğin niteliği ve rolüne ilişkin tartışmalar toplumsal yapıları da tartışma konusu yapmaktadır. Bu bağlamda politik ve sivil toplum tartışmaları küresel bir gerçekliğe dönüşmektedir.

Sivil Toplum ve Sivil Girişimcilik

Politik topluma eleştiri ekseninde ortaya çıkan sivil toplum, ulusaldan küresele doğru bir oluşum ve gelişim çizgisi izlemekte ve 20.yüzyılın birey ve toplumun sivilleşmesi ekseninde anahtar bir kavram kimliği kazanmaktadır.(**Keyman,2005,s.130**)

İnsanın aileden sonra keşfettiği en eski kurum olan devlete; başlangıcından bugüne pek çok değişken anlam ve roller yüklenmiştir. Yerleşik hayata geçişle başlayan kamusal alanın örgütlenme ihtiyacı pek çok evreler geçirerek bugüne gelmiştir. Aydınlanma ile girilen modernlik dalgasında kamusal örgütlenme bilinci ulus egemenliği ekseninde merkezileşince toplumlar yeni bir sorunla karşı karşıya kaldılar: demokratik koşullarda devletin mutlaklığının ortaya çıkması. Halkın egemenliğini referans alan demokrasinin kamu örgütü tarafından tekelleştirilmesi yeni denge arayışlarına; bu durum sivil girişimciliğin yeniden keşfine yol açar.(**Aytaç,2005,s.9**)

Huntington'ın demokratikleşmede üçüncü dalga olarak tanımladığı bu gelişmeler egemenliğin devlet ve toplum arasındaki paylaşılmasının önünü açarak sivil girişimciliğin gelişmesini, kamusal bir davranışa dönüşmesini sağlamıştır. İnsan hakları anlayışında da yeni anlam ve açılımlar getiren bu gelişmeler yönetimin yerelleşerek sivilleşmesine ve toplumun yönetime katılmasına imkan vermiştir. Bu durum hem yerel yönetimin hem de sivil girişimciliğin özerk bir kimlik kazanmasına yol açmıştır.

Geleneksel egemenlik paradigmasından sivil egemenlik yani paylaşılan egemenlik anlayışına geçiş, kamu ile sivil arasındaki ilişkinin de yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Bu bağlamda kamu girişimciliği yanında sivil girişimciliğe de siyasal ve sosyal örgütlenme imkanı sağlanmıştır. Bu yapısal değişimler yerel yönetim reformunun gerçekleşmesine ve sivil girişimciliğe katılma imkanı veren bir toplumsal dönüşüme evrilmektedir. (**Aytaç, 2005, ss.15-18**)

Küresel değişim dalgasının getirdiği bilgi temelli değişim yasaları, politik ve sivil toplum ayrışmasına; yeniden tanımlanmalarına, anayasal düzenlemelerin yeniden gerçekleşmesine, ilişkilerin yeniden yapılanmasına yol açmış; toplumsal yapı politik ve sivil olan arasındaki dengeyle temellendirilmiştir.(**Yıldırım,2005,s.61**) Bu gelişmeler sivil girişimciliğin siyasal ve yasal meşruiyet kazanmasını sağlamıştır.

SİVİL GİRİŞİMCİLİK ÖRNEĞİ OLARAK STK'LAR

STK'lar Sivil Girişimciliğin toplumsal göstergeleridir. Sivil girişimcilik ise, referansını yasalardan alan, yasalara, topluma ve kendi sivil vicdanına karşı sorumlu hisseden ve kabul eden,kamu vicdanı ile kendisini denetleyen bağımsız kurumsal ve örgütsel bir davranıştır. Sivil girişimciliğin temel referansları: sivil organizasyon, gönüllülük ve özerkliliktir. (**Yıldırım, 2004, s.181**) Bu bağlamda sivil toplum, sivil girişimciliğin somut bir göstergesidir. Bir kent davranışı olan sivil girişimcilik toplumlara göre farklılık gösterir.

Batı'da sivil girişimcilik, devlet ve merkezi güçler karşısında toplumsal özerkliği ifade eder. 1500'lü yıllardan 1650'li yıllara kadar süren Avrupa'daki iç savaşlarda feodal güçlere karşı halkın kendini savunma mekanizması olarak geliştirdiği sivil girişimcilik, toplumsal bir davranışa dönüşüp kurumlaşarak 'sivil toplum' adı verilen devletin kurumları dışında kendi kendini yönlendiren bir toplumsal iradenin doğmasına yol açmıştır.(**Bolay,1997,s.7**)

Türkiye'de sivil girişimcilik ve onun bir sonucu olarak sivil toplumun kültürel kökleri çok eskidir. Ancak yapı ve işleyişi çok farklıdır. Sivil toplumun geleneksel boyutunu '**vakıf ve ahilik**' oluşturur. Bu kurumlar sivil girişimciliğin ve devlet dışı örgütlenmenin toplumsal mekanizmalarını oluştururlar. Bu mekanizmaların temel niteliği sosyal ve kültürel olmakla tanımlanabilir.(**Abay,2004;s.260**)

Türk modernleşme sürecinde sivil girişimcilik ve sivil toplumun modern boyutu nitelik değiştirerek siyasallaşma yönünde değişime uğrar ya da Batılı bir karakter kazanması beklenir.(**Bolay,1997,s.7**) Bu iki farklı durum aynı ortak noktada birleşir: Her iki toplumsal davranış da devlet merkezlidir. Türk kültüründe devlet ve millet ayrışmasının olmayışı böyle bir sivil karakterin nedeni olarak ifade edilebilir. Bunun yanında devlet ve sivil örgütlenmenin birbirinden bağımsız mekanizmalar şeklinde işlediğini de belirtmek gerekir. Bu örgütsel farklılaşmada karşılıklı var oluş esastır. Bu yönüyle Türk kültüründeki sivil girişimcilik modern toplumlardaki sivil toplum geleneği ile benzerlik taşır.

Toplumlar arasındaki kültür farkı kurumlar ya da toplumsal davranışlar arasındaki farkı da belirler. Bu bağlamda Batı'daki sivil girişimcilik ve onun bir sonucu olan STK'ların Türk toplumundaki STK'lardan farklı olması doğal bir durumu ifade eder. Ancak sivil girişim ve toplumu oluşturan temel değerler :'**farklılaşma, örgütlenme, gönüllülük, otonomileşme, baskı oluşturma**' aynıdır. Bu temel değerler sivil girişimciliğin ve toplumun ön koşulunu oluştururlar.(Çaha,1997,ss.28-64) Bu koşullar sivil toplum ve girişimciliğinin meşruiyet araçlarıdır. Sivil toplum bir sosyal davranış biçimidir ve toplumlara göre bireysel ve toplumsal yansımaları değişir. Bu bağlamda Türkiye'de STK'ların kimliği ve kamu girişimciliği ile ilişkisi Batı'dan farklıdır.

SONUÇ

Girişimcilik bir toplumsal davranış biçimidir. Ancak bu davranış ikili bir özellik taşır. Bu özellik toplumsal düzenlenişte kamusal ve sivil olarak ayrışır. Bu ayrışma örgütsel açıdan kaçınılmazdır. Bu bağlamda temel sorun ayrışma değil bu davranışın inşa edildiği toplumsal zihniyetin niteliğidir. Karşılıklı var oluş esasına dayanan bir sosyal örgütlenme kültürü sivil toplumun teminatıdır. Aslında sivil toplumla anlatılmak istenen ve varılmak istenen nihai durum da budur.

Girişimcilik bireysel ve toplumsal bir değerdir. Bu değer potansiyel olarak her bireyde vardır. Eğitsel ve sosyal süreçlerde açığa çıkar ve kurumlaşır. Ya da bu süreçlerde açığa çıkmadan üstü örtülerek tüketilir.

Girişim bir toplumun yapabilirlik durumudur. Yapabilirlik görece bir nitelik taşıdığından dolayı girişimcilik her farklı sosyal disiplinde farklı tanımlanmaktadır. Herkes kendi algı ve beklentilerine göre anlam vermektedir.

Girişimcilik bir davranış biçimi ve sosyal kurum olarak eğitim aracılığıyla bireylere aktarılabilir. Bu bağlamda bireylere hem girişimcilik eğitimi verilmeli hem de eğitim süreçlerinin yapı ve işleyişi girişimci davranış üretmelidir.

Girişimcilik bir sosyal sorumluluk alanı olarak bireysel toplumsal hakların ve ödevlerin kullanım aracıdır. Bu yüzden eğitim süreçlerinde hem teorik hem de pratik olarak yer almalıdır. Girişim, örgün eğitim süreçlerinde bireysel bir davranış biçimi olarak kazandırılmalıdır.

Toplumsal aidiyet bilinci ile bağımlılık birbirine karıştırılmamalıdır. İtaatkarlık ile girişimcilik farklı şeylerdir. Girişim, benlik saygısı ve yapabilirlik düzeyinin bir göstergesidir. İtaatkarlık, girişimciliğin bir sonucu olarak gerekli ve geçerlidir. Salt itaat,bir boyun eğme ve bükmedir.Bu durum,bireyin yapabilirlik yeteneğini köreltir.Kendine güvenen ve eyleme geçerek eylemini kurumlaştırabilenler girişimci bireylerdir.

Eğitimin sivilleşmesiyle girişimcilik düzeyi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Öğrenci merkezli eğitim sivilleşmenin; sivilleşme girişimciliğin teminatıdır. Öğrencinin yapabilirlik durumu her kademede artan bir anlayışla düzenlenmelidir. Her kademe yükselişinde öğrencinin sosyal sorumluluğu da artmalıdır.

Aile, okul, arkadaş grubu ve öğretmenden oluşan yakın çevresiyle çocuğun karşılıklı etkileşiminden oluşan sosyal süreçler girişimciliğin hem niteliğini hem de düzeyini belirler. Bu süreçlerde ana etkileyici ailedir.Aile içi etkileşim süreçlerinde çocuk ya girişimci ya da geri çekilen bir birey olur.Aile çocuğa cesaret,özgüven kazandırarak ya özerk bir girişimci olmasını sağlar ya da bağımlı bir bireye dönüştürür.Bu noktada birlikte dayanışma ve işbirliğine bağlı olarak yaşama ile bağımlı yaşamayı birbirine karıştırmamak gerekir.

Aile ve okul öğrenci için vardır ve birer araçtır. Etkileşim süreçlerinde çocuk araçsallaştırılmamalıdır. Aile ve okul baskın bir güç haline getirilmemelidir. Bu tür süreçlerde kamu girişimciliği yaygınlaşır ve sivil girişimcilik gelişemez. Demokrasinin teminatı sivil girişimcilik; sivil girişimciliğin teminatı da demokrasidir. Sivil girişimciliğin somut göstergesi de politik örgütlenmede STK'lardır. STK'ların teminatı da eğitim ve sosyal süreçlerin sivilleşmesidir.

KAYNAKÇA

- Abay, Ali Rıza, (2004), '17 Ağustos 1999 Doğu Marmara Depreminden Sonra Adapazarı'nın Yeniden Yapılanmasında STK'ların Rolü, I.Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi,4-6 Haziran, Çanakkale,ss.259-274
- Akal, Cemal Bali, (2005), 'Kutsal Canavar Devlet',Sivil Toplum,Sayı:10,ss-103-115,İstanbul
- Aksoy, Murat, (2005), 'Hiçbir STK'nın Siyasetten kaçma şansı Yoktur',Sivil Toplum,Nisan-Haziran,sayı.10,ss.145-148,İstanbul
- Aslanoğlu,Rana A.,(1998) Kent,Kimlik ve Küreselleşme,Asa, Bursa
- Aytaç, Ömer, (2005), 'Modern Devletin Mutlakçı ve Araçsal Yüzleri',Sivil Toplum,Sayı:10,ss.7-20,İstanbul
- Bolay, S.Hayri, (1997), '**Sivil Toplum ve Manası**',Yeni Türkiye,Kasım-Aralık,Sivil Toplum Özel Sayısı, Sayı:18,Ankara
- Bozkurt, Veysel, (2000),Enformasyon Toplumu ve Türkiye, Sistem yayıncılık, İstanbul
- Cüceloğlu,Doğan,(1997),İçimizdeki Biz,Remzi Kitabevi,İstanbul
- Çaha, Ömer, (1997), '**1980 Sonrası Türkiye'sinde Sivil Toplum Arayışları**',Yeni Türkiye,Kasım-Aralık, Sivil Toplum Özel Sayısı, Sayı:18, Ankara
- , (2005), '**Kamu** Yararına Statüsü İdeolojik Devletlerin Geliştirdiği Bir Lütuf Sistemidir',Sivil Toplum, Nisan-Haziran,Sayı10,ss.128-132,İstanbul
- Drucker,Peter F.,(2003),Geleceğin Toplumunda Yönetim,Hayat Yayınları, İstanbul
- Durukan,M.T.-Müftüoğlu,T.,(2004),Girişimcilik ve Kobiler,Gazi Kitabevi,Ankara
- Gibb,Alan,(2000),Yarının Girişimcilerinin Eğitilmesi,Liberal Düşünce,Sayı 18,Bahar,ss.32-39,Ankara
- Giddens,Anthony,(2000),Sosyoloji,YayınHazırlayan,H.Özel-C.Güzel,Ayraç Yayınları,Ankara
- Keyman, E.Fuat,(2005), 'Devlet ve Sivil Toplum Arasındaki Sınır İyi Çizilmelidir',Sivil Toplum, Sayı:10,ss-130-132,İstanbul
- Krizner,İsrael,(2000),Girişimciliğin Keşfi ve Arz ve Talep Kanunu,Liberal Düşünce,Sayı 20,Güz,ss.130-132,Ankara
- Kozak,İ.Erol,(1999),İnsan-Toplum-İktisat:İbn Haldun'dan Yola çıkılarak Çok Yönlü Bir tahlil Denemesi,Değişim Yayınları,Adapazarı
- Köker, Levent,(2000), 'Sivil Toplum Modern Devletle Belirgin Bir Karşıtlık Oluşturmaktadır',Sivil Toplum, Nisan-Haziran,Sayı:10,ss.117-119,İstanbul
- M.D., Duhl, J.leonard, (2000),The Social Entrepreneurship of Change, Cogent Publishing, Putnam Valley,NY,
- Oğuz,Fuat,(2001),Rekabet,Girişimcilik ve Keşif Süreci:Piyasa Süreci Teorisinin Ana Hatları,Liberal Düşünce,Yaz,Sayı:23,ss.83-93,Ankara
- Tezcan, Mahmut,(1992), Eğitim Sosyolojisi, Zirve Ofset ,Ankara
- ,(2002),Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim,Anı,Ankara
- Yıldırım, Ergün, (2005), 'Apolitik Politikaların İnşacıları Olarak Sivil Toplum',Sivil Toplum, Sayı:10,ss.61-71,İstanbul
- (2004), 'Sivil Toplumun Araçsallaşması',I.Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi,4-6 Haziran, Çanakkale, ss.181-186
- Yıldırım,E-Şahin M.,(2006), Küreselleşen Dünyada Üniversiteler,Şelale Yayıncılık İstanbul
- Yörükoğlu, Atalay,(2000),Gençlik Çağı,Özgür Yayınları,İstanbul